

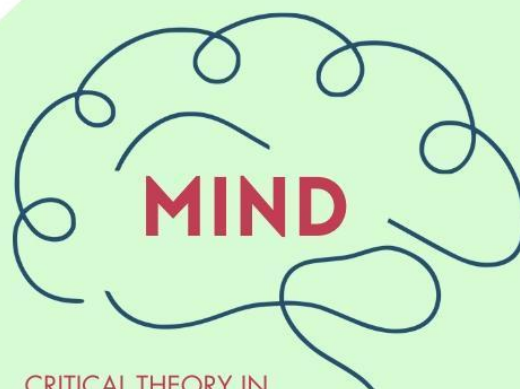
Modelul MIND:

Model cadru pentru dezvoltarea gândirii critice în educația nonformală a adulților

Autori:

Daiva Penkauskienė & Daniela Dumitru (coord.)

Arūnas Bėkšta, Sandra Kalniņa, Petra Katana, Vilija Lukošūnienė, Antonela Marjanušić, Josipa Martinović, Ingrida Muraškovska, Sarmīte Pīlāte, Georgiana Pascu, Ramona Richiteanu-Nastase, Ivana Rosandić, Elena Stancu, Virgita Valiūnaitė, Iveta Vērse

CRITICAL THEORY IN
ADULT EDUCATION PRACTICE:
EMPOWERMENT FOR CRITICAL ACTIONS

Cuprins

Introducere	3
Context metodologic	3
Modelul MIND	5
Descrierea generală a modelului MIND	6
Etapa 1: Evocare	6
Etapa 2: Întrebări cheie privind cunoștințele anterioare, experiența și intuiția	6
Etapa 3: Înțelegerea	6
Etapa 4: Reflecție și metacogniție	7
Etapa 5: Luarea de decizii și acțiune	7
Explicații extinse ale modelului MIND	8
Avantajele și posibilele provocări ale modelului MIND	10

Finanțat de Uniunea Europeană. Opiniile și punctele de vedere exprimate aparțin însă numai autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat opiniile Uniunii Europene sau ale Agenției Naționale. Nici Uniunea Europeană, nici Agenția Națională nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.

Acest rezultat intelectual (IO3) a fost conceput și dezvoltat în cadrul proiectului „MIND - Teoria critică în practica educației adulților: împuternicire pentru acțiuni critice”.

Mulțumim tuturor partenerilor pentru contribuțiile lor prețioase

Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, LT

Šiuolaikinių didaktikų centras, LT

Centrul de Dezvoltare a Educației, LV

Asociația Letonă pentru Educația Adulților, LV

Academia de Studii Economice din București, RO

Asociația Egomundi, RO

Ustanova za obrazovanje odraslih Dante, HR

Pucko otvoreno učiliste Libar, HR

Autori:

Daiva Penkauskienė & Daniela Dumitru (coord.)

Arūnas Bėkšta, Sandra Kalniņa, Petra Katana, Vilija Lukošūnienė, Antonela Marjanušić, Josipa Martinović, Ingrida Muraškovska, Sarmite Pīlāte, Georgiana Pascu, Ramona Richiteanu-Nastase, Ivana Rosandić, Elena Stancu, Virgita Valiūnaitė, Iveta Vērse

Logo și layout concepute de DANTE

© Consorțiul proiectului Erasmus+ „MIND - Critical theory in adult education practice: empowerment for critical actions”

Această lucrare este sub licența Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License. Pentru a vizualiza o copie a acestei licențe, vizitați <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/> sau trimiteți o scrisoare la Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, SUA.

Introducere

Modelul-cadru pentru dezvoltarea gândirii critice (denumit în continuare "modelul MIND") este destinat personalului din domeniul educației non-formale a adulților, profesorilor, formatorilor și elaboratorilor de programe de educație a adulților care doresc să dezvolte și să îmbunătățească abilitățile de gândire critică ale diverselor grupuri de cursanți adulți. "Diverse" înseamnă o varietate de grupuri de vârstă, medii sociale, origini etnice și alte diversități care depășesc granițele geografice și culturale. Aceasta este universalitatea modelului nostru MIND. Noi, creatorii săi, suntem încrezători că acesta poate fi aplicat cu ușurință în educația formală datorită abordării sale filosofico-metodologice, bazată pe o bogată cercetare a modului în care adulții învață cel mai bine.

Context metodologic

Pentru a crea un model MIND universal, echipa de proiect a efectuat mai întâi o analiză sistematică a literaturii de specialitate, atât internațională, cât și națională (și anume croată, letonă, lituaniană, română). O analiză sistematică a literaturii a arătat că dezvoltarea gândirii critice, precum și conceptul în sine, nu beneficiază de atenție științifică în contextul educației non-formale a adulților. Conceptul de gândire critică și componentele sale sunt mai mult sau mai puțin universale pentru toate contextele și mediile educaționale. Cu toate acestea, abordarea dezvoltării gândirii critice variază. Am identificat 4 abordări metodologice relevante pentru educația non-formală a adulților.

Am identificat 4 abordări metodologice relevante pentru educația non-formală a adulților:

- *În primul rând*, cea a lui Brookfield, bazată pe teoria critică și pragmatism.
- *În al doilea rând*, cea a lui Garrison, bazată pe învățarea autodirijată și pe teoria critică.
- *În al treilea rând*, Santos Meneses, Pashchenko, Mikhailova combină învățarea bazată pe probleme, învățarea auto-direcționată și colaborativă cu învățarea online și offline și cu învățarea sincronă și asincronă.
- *În al patrulea rând*, Meredith & Steele, bazat pe constructivismul social și pragmatism.

Toate cele patru abordări metodologice au fost evaluate de echipa de proiect utilizând o analiză SWOT. Fiecare abordare a fost evaluată ca având propriile sale puncte forte și puncte slabe, oportunități și capcane pentru punerea în aplicare în contexte specifice de învățare a adulților.

Prin urmare, pentru a răspunde tuturor nevoilor și oportunităților, s-a decis crearea unui nou model bazat pe cele existente. Noul model MIND se bazează pe teoriile constructivismului social, pragmatismului și teoriei critice, care oferă un corp larg de cunoștințe și dovezi privind dezvoltarea gândirii critice în educația non-formală a adulților.

Constructivismul social, deoarece cunoștințele și experiența în aplicarea lor sunt dobândite prin interacțiunea cu alții și între alții. Gândirea critică este individuală, dar și socială, deoarece este dobândită, dezvoltată și practică într-un context social specific.

Teoria critică, datorită încercării sale de a contesta normele existente, de a lupta pentru adevăr, dreptate, egalitate, este în mare măsură în concordanță cu educația non-formală a adulților și, desigur, cu oportunitățile de dezvoltare a gândirii critice.

Pragmatismul, datorită naturii sale experimentale, abordarea practică a rezolvării problemelor, care este un obiectiv final al gândirii critice - aplicarea cunoștințelor și abilităților la o acțiune practică.

Modelul nou construit se numește **modelul MIND**, după abrevierea numelui proiectului.

Modelul MIND

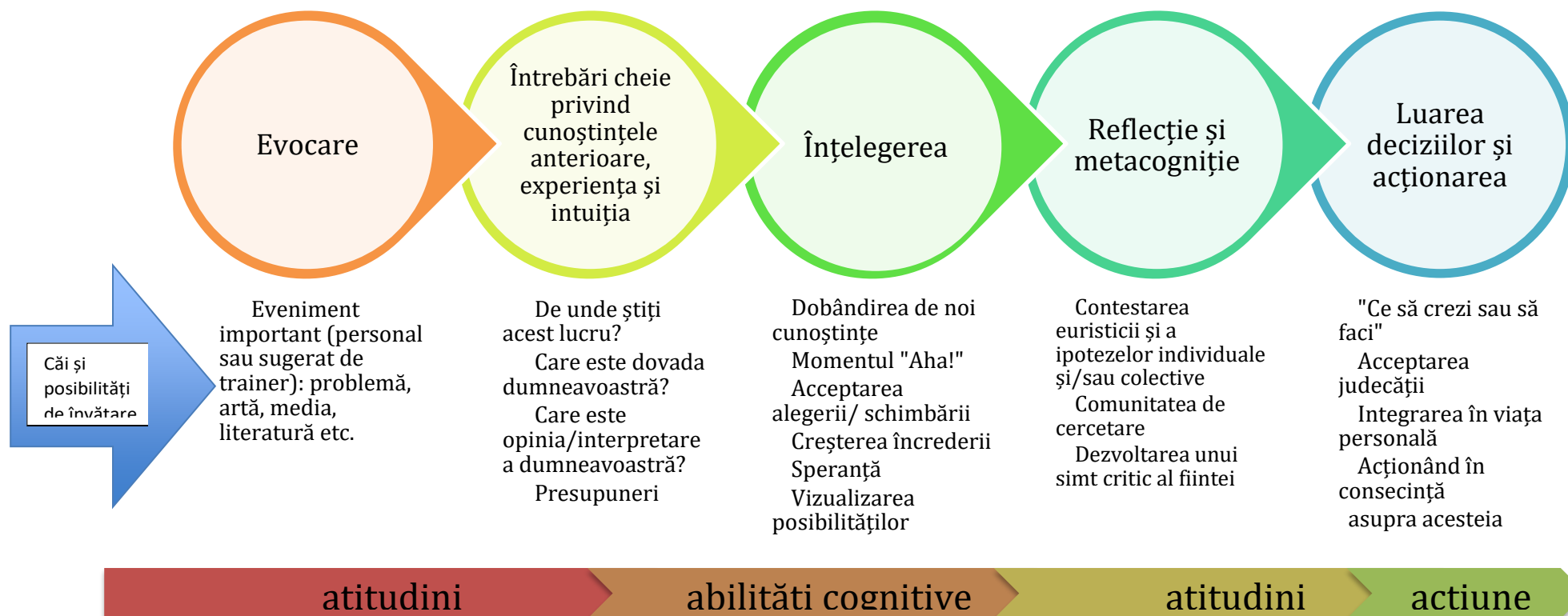

Figura 1. Modelul MIND (Modelul-cadru pentru dezvoltarea gândirii critice în educația nonformală a adulților)

Descrierea generală a modelului MIND

Acesta reflectă procesul de dezvoltare a gândirii critice, care este un proces cuprinzător, secvențial, dar nu închis și complet finalizat. Procesul de gândire în sine nu este niciodată complet, iar modul în care este experimentat poate varia de la o situație la alta.

Procesul constă în 5 etape, care sunt strâns legate între ele, dar pot fi practicate și experimentate separat.

Etapa 1: Evocare

Aceasta este etapa în care interesul unui cursant pentru o idee, o întrebare, o problemă sau un aspect este trezit și în care acesta dorește să exploreze mai mult, să sape mai adânc și să găsească răspunsuri la întrebările sale. Evocarea este dublă: înseamnă evocarea unui interes și a cunoștințelor și experienței anterioare. Evocarea poate avea loc nu numai cu alte persoane, ci și cu sine însuși. De exemplu, citirea unei cărți, observarea mediului, vizionarea unui program de televiziune sau a unui film. În contextul educației non-formale, în care învățarea are loc la fața locului sau în afara ei, împreună cu alte persoane, stimulentele pentru evocare este furnizat de un profesor și ghidat de-a lungul unei etape întregi.

În acest stadiu, se face cea mai mare referire la atitudinile existente dezvoltate în experiențele anterioare.

Etapa 2: Întrebări cheie privind cunoștințele anterioare, experiența și intuiția

"Intuițiile sunt gânduri sau concluzii subliminale sau inconștiente care ne influențează comportamentul, dar nu sunt suficient de puternice pentru a se ridica la nivelul conștiinței. Prin urmare, punând întrebări precum "de unde știți acest lucru?", "de ce credeți acest lucru?", "există dovezi pentru această afirmație?", "cine v-a spus/informat despre acest lucru?", educatorul poate sparge bariera subconștientului și trece la analiza critică." Această etapă este la un mic pas de evocare sau poate fi numită o extensie a evocării. În această etapă, cursanții fac presupuneri cu privire la o întrebare, o idee, o chestiune, o problemă. Ei pot formula ipoteze, ghici, prezice, fără a avea neapărat dovezi solide. În contextul educației non-formale, un educator pentru adulți, un profesor sau un formator facilitează un proces de interogare, de împărtășire a ipotezelor personale și a interpretărilor inițiale.

În această etapă, atitudinile existente sunt contestate, iar raționamentul cognitiv este "activat".

Etapa 3: Înțelegerea

În această etapă, cursanții se cufundă într-o întrebare, o idee, o problemă, un subiect, explorându-l și aprofundându-și înțelegerea. În această etapă, se formează cunoștințe și convingeri mai solide pe baza unor dovezi noi (sau confirmate). Aceasta depinde de întrebările-cheie din etapa anterioară și le aprofundează. Înțelegerea poate fi obținută prin muncă individuală, autodirijată sau de grup - de cooperare și colaborare. Educatorul de adulți, profesorul, formatorul facilitează un proces de dobândire a unei noi înțelegeri în

ambele cazuri - individual și în grup. Diferența constă în metodele de facilitare. Învățarea poate avea loc la fața locului sau în afara locului, în interacțiune directă sau hibridă sau mixtă.

În această etapă, strategiile și metodele cognitive sunt utilizate pentru a activa gândirea, pentru a obține noi semnificații, pentru a verifica presupunerile, ipotezele, interpretările anterioare cu privire la o problemă, o chestiune, o problemă, un subiect investigat.

Etapa 4: Reflecție și metacogniție

Această etapă implică reflecția și regândirea cunoștințelor și experiențelor nou dobândite, individual sau colectiv. Este un proces de evaluare și reevaluare a convingerilor și atitudinilor avute anterior la nivel personal și de grup. Educatorul de adulți, profesorul, formatorul facilitează un proces de reflecție în toate cazurile - individual și în grup. Diferența constă în metodele de facilitare. Procesul poate avea loc la fața locului sau în afara locului, în interacțiune directă sau hibridă sau mixtă.

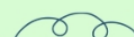
În această etapă, se formează noi atitudini și/sau cele anterioare sunt reconsiderate, testate sau îmbunătățite. Strategiile și metodele metacognitive sunt utilizate pentru a activa reflecția și metacogniția. Cursanții adulți dezvoltă abilități și dezvoltă sentimente (dispoziții) de "a fi critic".

Etapa 5: Luarea de decizii și acțiune

În această etapă, cunoștințele, competențele cognitive și atitudinile sunt integrate și puse în practică. Cursanții trag concluzii cu privire la "ce să creadă sau să facă", fac aprecieri în cunoștință de cauză și adoptă poziții/acțiuni active în viața lor personală, profesională și socială.

Ca ființe critice, cursanții adulți acționează pe baza judecăților critice și continuă să le testeze și să le reconsidere din când în când în circumstanțe importante care generează idei noi, ridică întrebări și cer soluții noi la o problemă veche sau nouă. Prin urmare, modelul este liniar și procedural, dar nu închis - poate fi repetat din nou și din nou.

Fiecare etapă poate dura o perioadă de timp diferită, în funcție de mediul și situația de învățare.

Explicații extinse ale modelului MIND

ETAPELE DE DEZVOLTARE A CT	ATITUDINILE ȘI COMPETENȚELE CT CARE URMEAZĂ SĂ FIE DEZVOLTATE	ROLUL PROFESORULUI ADULT	ROLUL ELEVULUI ADULT	EXEMPLE DE ABORDĂRI INDIVIDUALE ALE ÎNVĂȚĂRII	EXEMPLE DE ABORDĂRI ALE ÎNVĂȚĂRII ÎN GRUP
Etapa 1: Evocare	Uimire, curiozitate	Crearea unui mediu de învățare deschis	Fiți pregătiți să vă amintiți cunoștințele și experiența anterioară, să le împărtășiți și să fiți deschiși la noi experiențe posibile.	Când un cursant începe să citească o carte sau să participe la un eveniment, își amintește experiențele trecute și face conexiuni cu o nouă experiență viitoare, creând curiozitatea de a afla mai multe.	Profesorul stimulează gândirea cu privire la un subiect, o întrebare, o idee importantă, iar elevii își împărtășesc gândurile folosind o metodă precum "brainstorming".
Etapa 2: Întrebări cheie privind cunoștințele anterioare, experiența și intuiția	Deschidere, interogare, formularea de ipoteze, căutarea adevărului.	Creați un mediu de învățare deschis, puneți întrebări care să provoace gândirea.	Să se implice activ în procesul de gândire și de învățare prin formularea de întrebări și ipoteze provocatoare, împărtășind ipoteze și fiind pregătiți să le testeze.	Un cursant explorează experiențele anterioare, punând întrebări precum: Cum, când s-a întâmplat acest lucru? Cum se leagă de noul eveniment? Care a fost rolul meu? La ce mă gândeam în acel moment? Cum s-ar putea dezvolta acest nou eveniment, lectura, din experiența mea?	Profesorul invită la discuții într-un grup mai mic sau mai mare, iar cursanții interacționează folosind metode precum "gândiți – faceți perechi - împărtășiți", "harta mentală" etc.

Etapa 3: Înțelegerea	Să fii analitic și să analizezi, să explici și să interpretezi, să fii sistematic, să raționezi, să cauți adevărul.	Încurajarea, sprijinirea, sprijinirea cercetării și investigației.	Implicarea activă în procesul de gândire și învățare utilizând strategii de învățare autodirijate și/sau cooperative.	Un cursant citește o carte folosind metode active de gândire și control al înțelegerii (cum ar fi I.N.S.E.R.T), participă la un eveniment folosind strategii de observare cum ar fi "observă și compară".	Profesorul oferă instruire și îndrumare cu privire la procesul de cercetare și investigare, cursanții interacționează folosind metode precum "dezbateră", "colțurile", "masa rotundă" etc.
Etapa 4: Reflecție și metacogniție	Deschidere, evaluare, autocorecție, maturitate intelectuală.	Oferirea de oportunități pentru și sprijinirea reflecției	Deschiderea către reflecție, împărtășire și posibile schimbări în cunoștințe, atitudini și acțiuni viitoare.	Un cursant scrie un jurnal, un jurnal de reflecție, împărtășește reflecțiile oral.	Profesorul invită și facilitează reflecția, cursanții reflectă folosind metode precum "propoziții neterminate"; "păstrează ultimul cuvânt pentru mine"; etc.
Etapa 5: Luarea de decizii și acțiune	Autoreglarea, luarea deciziilor	Sprijinirea implicării active în acțiuni critice	Întreprinderea unei acțiuni active, fie o schimbare de atitudine, fie o acțiune practică.	Un cursant inițiază sau întreprinde o acțiune activă în cadrul unui eveniment social, al unei campanii, scrie o recenzie critică etc.	Un grup de cursanți imită un nou proiect, dezvoltă un program, scrie o petiție, organizează o campanie socială etc.

Avantajele și posibilele provocări ale modelului MIND

Modelul are multe avantaje în ceea ce privește aplicarea practică.

În primul rând, este ușor de recunoscut de către educatorii de adulți și profesorii care sunt obișnuiți să utilizeze metode de învățare experiențiale, cooperative.

În al doilea rând, educatorii pentru adulți își construiesc, de obicei, predarea pe cunoștințele cursanților anteriori, luând în considerare experiența acestora. Modelul propus întâlnește și recunoaște, de asemenea, valoarea cunoștințelor și experienței anterioare de ambele părți - profesori și cursanți. Cunoștințele și experiența anterioare oferă un fundal solid pentru noile cunoștințe și experiențe, deoarece acestea pot fi dobândite și evaluate cel mai bine în raport cu ceea ce a fost deja dobândit.

În al treilea rând, modelul propus oferă cursantului un rol activ, în timp ce profesorul joacă rolul de facilitator. Acest lucru este foarte comun în educația non-formală a adulților, iar educatorii de adulți sunt obișnuiți cu el.

Principala provocare pentru profesor este că acțiunea practică activă se află la sfârșitul procesului și trebuie abordată cu calm, consecvență și destul de lent. Procesul necesită multă răbdare, muncă exploratorie și analitică pentru care atât profesorul, cât și elevii trebuie să fie pregătiți. Activitățile de educație non-formală a adulților se bazează foarte des pe acțiunea practică activă, cu mai puțin accent pe activitățile cognitive.

Prin urmare, există câteva lucruri care sunt necesare pentru cei care se pregătesc să utilizeze acest model:

- (1) să fie familiarizați cu conceptul de gândire critică și cu posibilitățile de dezvoltare a acestuia;
- (2) să aibă o bună pregătire și practică în domeniul educației adulților;
- (3) să aibă o pregătire temeinică în ceea ce privește modelul propus de gândire critică și materialele de formare propuse; și
- (4) să participe la un curs de formare pentru educatori pentru a se putea pregăti să dezvolte gândirea critică în rândul adulților utilizând programul propus sau/și programele obișnuite cu unele îmbunătățiri, adaptări sau/și completări.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project number: 2023-1-LT01-KA220-ADU-000153426